

D.: (blz. 108) „In „Ons Program” en „Het Calvinisme” wordt deze gedachte op populaire, aan wetenschappelijke maatstaf gemeten uiteraard geheel onbevredigende wijze uitgewerkt”.

En dan laat Dr Dengerink de zelfde aanhaling uit „Ons Program” volgen.

Dit is slechts een greep uit de vele punten van overeenkomst tusschen Dr Dengerink's proefschrift en mijn te Amersfoort gehouden referaat.

Frappante overeenstemming? In het geheel niet. Van R. geeft den indruk, dat mijn critiek op Kuiper zoo plotseling uit de lucht komt vallen. Weet van R. niet beter?

De meeste stellingen in mijn referaat over de opvattingen van Dr Kuiper waren regelrecht ontleend aan de beschouwingen, welke Prof. Dooyeweerd al jaren lang aan de V.U. heeft gedoceerd en in vele publicaties heeft uiteen gezet. Het is daarom ook niet verwonderlijk, dat twee leerlingen van Prof. Dooyeweerd wat dit betreft nog al aardig overeenstemmen. Maar het is een onjuiste weergave van de historie als men doet voorkomen, dat deze „baardelooze knapen” plotseling met allerlei verstrekkende conclusies uit de lucht komen vallen.

Nog een opmerking over de bespreking van v. R.

Ook de leiding van het Amersfoortsch Congres kreeg een veeg. Deze, dit zijn de Heer Zijlstra en Prof. Veenhof, hadden n.l. boter op hun hoofd en moesten daarom volgens van R. maar niet in de zon gaan staan. Zij hadden n.l. vroeger geheel anders geschreven over de s.i.e.k. Van R. tracht dit te bewijzen door van beiden een citaat te geven. Aangenomen dat deze citaten in dit verband iets zeggen en dus Prof. Veenhof en de Heer Zijlstra van meening veranderd zijn, wat zegt dit dan nog? Is het onjuist om van opinie te veranderen en deze andere beschouwingen weer door te geven? Wij wenschen de opvattingen van Dr Kuiper niet te kanoniseren, maar ook niet die van Prof. Veenhof en de Heer Zijlstra. Nu van R. toch Prof. Veenhof citeert had hij uit het zelfde boekje van Prof. Veenhof ook critiek op Kuiper kunnen citeren. Prof. Veenhof is zelfs een van de eersten, welke aanmerking maakt op het verkeerde tekstgebruik van Kuiper t.a.v. de s.i.e.k.

Ter voorkoming van misverstand mag ik er nog wel op wijzen, dat hoewel t.a.v. de beschouwing over Stahl,

Groen en Kuiper groote overeenkomst is tusschen de dissertatie van Dr Dengerink en mijn referaat, overigens de beschouwingen nog al uiteen loopen. Opvallend is al, dat Dr Dengerink zoo goed als geheel de opvatting van Prof. Fabius verzwijgt. Waarom in dezen weer zoo getrouw Kuiper en anderen nagevolgd? Weet Dr D. werkelijk niet, dat Fabius reeds vroeger dan Kuiper gefundeerde beschouwingen over de s.i.e.k. heeft gegeven?

Verder aanvaardt Dr D. vrijwel critiekloos de geheele beschouwing van de Wijsbegeerte der Wetsidee.

Erg jammer is, dat er geen enkel bezwaar, van vrijgemaakte zijde opgeworpen, onder de loupe is genomen. Waarom bijv. de schriftgegevens, welke Kuiper en Dooyeweerd naar voren brengen, niet eens nader bezien? Waarom de critiek op de W.d.W. niet eens nader besproken?

Niets van dit alles. Het lijkt wel, of Dr D. van geen enkel bezwaar, dat van vrijgemaakte zijde tegen de s.i.e.k. is opgeworpen, heeft kennis genomen.

Op deze wijze komen we niets verder, noch door de artikelen van van R., noch door het proefschrift van Dr D. Alleen ernstige bezinning en openlijke bespreking van de bezwaren kan leiden tot het vinden van de waarheid en derhalve leiden tot de eenheid, welke het blad van v. R. zegt te begeeren. J. MEULINK.

N a s c h r i f t. Het was de synodocratische predikant Dr Westerink, over wien ons blad geschreven heeft, die in een artikel, dat nergens bodem raakt, onlangs probeerde prof. Veenhof tegen mij uit te spelen inzake de s.i.e.k., zulks dan naar aanleiding van een passage in mijn „Christus en Cultuur”. Ik vond dat geluid van dr Westerink erg leuk, inzoverre de goede man nog weer eens beweerde: die Schilder wijkt al verder van het gereformeerde denken af omdat hij, let wel, Kuiper's probleemstelling aan durft pakken; ik mag zulke rechtuit synodocratische nonsens liever dan de niet-rechtuit-spreekende oosterbeekse. Maar overigens moest dr Westerink eens weten, hoe hard prof. Veenhof zijn best gedaan heeft voor het amersfoortsche congres en voor de publicatie van wat daar gezegd is (dat het nog niet zoo ver kwam, ligt aan niets anders dan aan ondergeteekende's te bezetten tijd). K. S.

LITERATUUR EN KUNST

voering tekening van een bijbelschen figuur — b.v. David — wordt ingeschrompeld tot een weinig zeggend versje.

De dichtelijke visie eischt volledige beheersching van de beeldspraak, de mogelijkheden der klankenprossie en fantasie. En hieraan mangelt het bij Wim van Mander. Zijn vers loopt meestal vlot; alliteratie en enjambement geven er kleur aan, en toch is het te vlak. De dichter mist de fantasie, het innerlijk gezien te ver-beelden. Angstvallig houdt hij vast aan de bekende woorden. Hij is als een angstig vogeltje, dat zich niet durft toevertrouwen aan de onbekende kracht der wiken en tijdpend staan blijft op de rand van 't veilig nest. Niet ten onrechte sprak men van ouds over de dichtelijke vlucht.

In één gedicht — Bethlehem — tracht v. Mander in enkele versregels een scherpe visie te geven. Zij doen eenigszins modern aan in hun poging tot directheid. De geijkte taal en de beeldloosheid maken dat het niet anders uit den toon valt, dan door het afwijkende rythme.

Er zit iets sympathieks in dit bundeltje, hoe zwak het ook is. Wanneer van Mander eens gaat durven, de boeien van een conventionele taal durft te verbreken, dan kan hij best iets goeds bereiken. Laat hem een voorbeeld nemen aan de houtsneden van Jan van der Zee, die het boekje verlichten. Deze zijn, met hun simpele lijnen, gedurfd, ze getuigen van fantasie, al overtuigen ze niet altijd.

Ook hier weer gaf de uitgever een keurig uiterlijk.

F. Strijk-Braunius: „Kentering”. Uitgave Erven A. de Jager, Groningen. 1948. Prijs geb. f.2.50.

Het meest persoonlijk uit zich de jonge dichteres Strijk-Braunius. In haar kleine bundeltje spreekt een zachte, stille stem van de verstolen schoonheid die er ligt over de soms donkere wereld. Haar stem wordt helder, en licht het rythme van haar lied. Het geheim hiervan is een diep geloof in Gods goedheid, die onze onrust stillen kan:

Nu worden mijn gedachten wijd
als 't glanzend koren om mij heen,
van deze onbegrepenheid:
ik leef en zing in U alleen.

Deze rust in God doet haar het leven met zijn leed en zorgen aanvaarden en zien in het licht van Gods toekomst, het maakt haar stil en gelukkig als zij ziet de schoonheid der natuur (De Polder, Mistige Naarsdag). Haar lied heeft dan iets zangerigs, met zijn rustig rythme.

De zuiver religieuze liederen dragen een zeer persoonlijk cachet. Heel in de verte herinnert zij soms aan Revis (Hij voor mij). Zij verwijft niet bij het uiterlijke, maar zoekt en ziet de diepere betekenis van het heilsgebeuren. Hoe anders, dan in veel lieve

Kerstgedichtjes, die zich zoo graag vermeien in de bekoorlijke entourage van 't Kerstgebeuren, voelt deze dichteres de betekenis van Christus' geboorte. Als voorbeeld van haar kunnen geef ik het hier in zijn geheel:

KERSTNACHT.

Geen ster, die aan de hemel steeg,
Geen wijzen, door haar glans geleid.
Verlaten is het veld, en leeg
de Krib, waarin geen Kind meer schreit.

Vervallen is de schaam'le steê,
waar d'eng'lenstemmen zijn verstomd.
En wat ons bleef is groeiend wee,
dat snel en dreigend naderkomt.

Geen ster — een Koning gaat ons voor
bij 't stijgen langs het ruwe pad.
En trekt het diep en bloedig spoor,
dat eindigt in de gouden stad.

Dit jonge geluid is poëtisch nog niet sterk, maar het draagt beloften in zich. De toon is zuiver, de versificatie vloeiend. Het kringetje om haar heen is voor de dichteres nog klein, ze durft zich nog niet ver te wagen buiten wat haar vertrouwd is, ze kent haar eigen grenzen. Maar daarbinnen weet zij haar gevoelens soms op directe wijze te uiten.

De uitgever zorgde weer voor 'n goed uiterlijk, Corrie Bos voor enkele soms nietszeggende illustraties. Gron. H. S.

GRONINGER Brieven

Amice frater.

Als de verleiders der mystiek van God spreken, soms in bijbelsche taal, bedoelen zij feitelijk den heidenschen „oergrond aller dingen”. En het aantrekkelijke voor den mensch ligt dan vooral hierin, dat hij zijn eigen zaligheid zich door eigen kracht verwerft.

Wij mogen nimmer vergeten, dat deze verleiding des satans heel dicht bij ons allen ligt en dat wij tegen niets meer altijd waakzaam moeten zijn dan juist tegen dit kwaad. Daarom spreken de oprechte kinderen Gods in hun gebed steeds van dat „niets in of aan ons”.

Maar als de gereformeerde belijder in een nu weer, zelfs van synodocratische zijde aanbevolen „zelfonderzoek”, dat dan in nauw verband staat met de veronderstelde wedergeboorte, in eigen hart gaat zoeken naar „kenmerken”, ligt de zonde bij hem vlak voor de deur. Ik zeg: dit niet om iemand te beschuldigen. Ik zeg deze waarschuwing elken dag opnieuw voor de eigen aandacht.

Want wij willen niets liever dan, ook al roemen wij in vrije genade, toch iets bij ons zelf vinden, dat ons steun kan bieden voor ons geloof.

Het moge, als wij de schijnbaar diepzinnige redeneeringen der mystici, zoowel bij Rome als in de kringen der Reformatie lezen, ons vreemd voorkomen, dat zoovele heel eenvoudige en ongeleerde mensen, vooral in de dagen van Calvijn en Luther, in de strikken van een Böhme of David Joris vielen, de verklaring ligt hierin, dat de mensch het eigen werk zoo moeilijk verloocheent.

Hier ligt ook de sterke aantrekkingskracht van Rome op van nature gevoelige zielen. Vandaar ook dat een Dionysius, de pseudo Areopagiet, zulk een grooten invloed oefende niet alleen in het Oosten, maar ook in het Westen.

Prof. Aalders zegt in zijn magistrale werk over de „Mystiek”: „de heilsorde is bij Dionysius onzeker. Het is niet God, die deze opent, maar de actie gaat uit van den mensch. Deze vroomheid is ageerend, niet reageerend. God is rechtvaardig en geeft ieder, waarop hij recht heeft.

Het komt er slechts op aan, dat het schepsel zich van God bewust wordt, d.i. zijn beginsel terugvindt en de verdeeldheid tot eenheid herleidt.

En dit geschiedt dan volgens Dionysius in drie etappes: die als reiniging, verlichting en volmaking worden onderscheiden. En in dezen drieslag heeft Dionysius het schema gegeven voor heel de volgende mystiek der kerk.

De aantrekkelijkheid bij Rome voor den mensch is, dat hij toch door eigen werk zelf kan toebrenge tot de zaligheid zijner ziel.

Dr de Vogel geeft dit gereedelijk toe, als hij afscheid neemt van de reformatie, die zij nimmer recht verstond, en zich keert tot Rome.

In de zestiende eeuw, dus zegt zij, heeft zich de Reformatie tegenover de traditie der Roomse kerk gesteld, allereerst met haar leer der heilsorde. Deze heeft die heilsorde, naar het oordeel der Reformatie, omgekeerd. En wel ziet zij verschil tusschen Luther en Calvijn inzake de goede werken, maar in den grond der zaak waren zij toch één: uit genade zijt gij zalig geworden, en dat niet uit u, het is Gods gave.

De mystieken der zestiende en zeventiende eeuw, met uitzondering van een Elkehart, die Rome zeker te ver ging, richtten zich dan op het kruis van Christus. Maar heel hun imitatie bedoelde niet maar een navolging, maar werkelijk een nadoen. Zij wilden door de aanschouwing van het Kruis het lijden van

Drie debutanten

Annie Spanjer: „Aan U gewijd”. Uitg. Erven A. de Jager, Groningen. Ing. f.2.50.

Een aantal natuurversjes, gedichtjes op Christelijke feestdagen en persoonlijke herinneringen en belevenissen, keurig gedrukt en uitgegeven, worden hier aan lezers of lezeressen aangeboden. Aan wie ze in werkelijkheid worden gewijd, valt moeilijk uit den inhoud op te maken. Het doet er trouwens ook weinig toe.

Blijkbaar voelt de dichteres zich niet jong meer, althans in het gedicht: de neergang, zegt zij:

mijn haren worden dun en grijs,
het hart begint wat af te koelen.....

Even later, in „Augustus (1945)” vertelt zij ons: „Vijf zomers kreeg ik zevenmaal”. Uit deze meer dichtelijke, dan logische aanduiding, kan men misschien opmaken, dat ze nog maar 35 jaren telt. Een gedeelte hiervan is stellig besteed aan het lezen van gedichten, want uit het bundeltje valt op te merken, dat een soort dichtelijke dictie, en de beginselen van maat en rythme haar bekend zijn. Op dit gebied is echter nog heel veel voor haar te doen. Niet alles wat rijmt is poëzie en ook rijmlooze verzen, waaraan zij zich soms waagt, kunnen noch poëzie, noch zelfs proza zijn. Dichten is moeilijk. Een middeleeuwsch poëet schreef eens:

Van dichten comt mi kleine bate,
Die liede raden mi dat ict late.

Hij volgde gelukkig dien raad niet op. Spreken is zilver, een kleine bate, voor anderen echter is zwijgen goud. De dichteres vraagt zelf in „Droefheid”,

bevrijd ons van de mensen
en van elk niets zeggend woord.

Dit laatste vooral is doodelijk voor poëzie. Als Annie Spanjer aan poëzie wil doen, laat zij dan veel lezen, zij zal er meer vreugde in vinden, dan zij anderen kan bereiden met haar eigen verzen.

Wim van Mander: „Bijbelflitsen”. Uitgave Erven A. de Jager, Groningen, 1949. Prijs ing. f.2.50.

De meerderheid van deze flitsen wordt gevormd door een veertiental persoonsuitbeeldingen, grootendeels figuren uit het Oude Testament, te beginnen met Adam. De overige twaalf gedichtjes zijn meer overpeinzingen — b.v. 1 Cor. 13.

Bijbelsche gedichten leveren soms groote gevaren op voor den dichter. Hij kiest zich een figuur, of een bijbelgedeelte, die op zich zelf mooi zijn, waarvan alle gegevens kant en klaar liggen, dikwijls nog in prachtige taal uitgebeeld.

Mist de dichter een groot poëtisch talent, dan vervalt hij gemakkelijk in paraphraseeren, waardoor de bondigheid van den bijbel wordt verwaterd, of de uit-

rmelen in de-
ren, voelt deze
goboorte. Als
t hier in zijn

g-
leid.

schreit.

stomd.

t.

as voor

or,

t sterk, maar
diver, de versi-
heen is voor
g niet ver te
ze kent haar
j haar gevce-

iterlijk, Corrie
ustraties.

H. S.

Brieven

God spreken,
telijk den hei-
iet aantrekke-
lierin, dat hij
icht verwerft.
eze verleiding
dat wij tegen
dan juist te-
schte kinderen
ts in of aan

een nu weer,
en „zelfonder-
t de veronder-
t zoeken naar
voor de deur.
ldigen. Ik zeg
voor de eigen

al roemen wij
nden, dat ons

zinnige rede-
ds in de krin-
porkomen, dat
nschen, voor-
n de strikken
de verklaring
erk zoo moel-

gkracht van
Vandaar ook
iet, zulk een
Oosten, maar

werk over de
onzeker. Het
ctie gaat uit
rend, niet re-
ieder, waarop

schepsel zich
el terugvindt

ysius in drie
en volmaking
rieslag heeft
l de volgende

en mensch is,
oebrengen tot

ls hij afscheid
er recht ver-

heeft zich de
omsche kerk
ilsorde. Deze
r Reformatie,
schen Luther
in den grond
zijt gij zalig
gave.

tiende eeuw,
Rome zeker
is van Chris-
iet maar een
n. Zij wilden
et lijden van

Christus zelve doorlijden en daardoor weer zelf hun zaligheid verwerven.

Dat is ook de ernstige dwaling van het onder gereformeerden zelfs wel aanbevolen werk van Thomas à Kempis. Verleidelijk boek, dat in den grond der zaak geen rechte zondekennis leert.

Het zou zeker niet oninteressant zijn, de leeringen van een Ekkehart of Böhme hier eens nader te bezien, maar veel gevaarlijker voor de Reformatie was het bekende werkje van een onbekenden schrijver van die dagen, de „Theologia Deutsch“, een werkje, dat zelfs Luther van streek bracht. Hij beval de lezing van harte aan. En toch, niets was gevaarlijker dan dat.

Men staat, ziende wat in dat werkje geleerd wordt, verbaasd over het feit, dat Luther zich zoo kon vergissen. Maar de oud-leerling van den nominalist Occam was tegen de verleiding der mystiek niet ten volle gewapend. Wat ook later wel bij de piëtisten in Duitschland en hier te lande bleek.

„Het karakter van dit werkje“, zegt prof. Is. van Dijk, „komt al dadelijk uit in het opschrift boven het vijfde hoofdstuk: hoe men dit verstaan zal, dat de mensch zal worden: weislos, willenlos, liebloos, begierdelos, erkenn-loos“. Hier denken wij aanstonds aan de zeven nieten van Schortinghuis, die in de achttiende eeuw, vooral in mijn provincie, zoo veel kwaad heeft gedaan: ik kan niet, ik wil niet, enz. Het leek zoo vroom. Het was zoo verkeerd.

De schrijver van de „Theologia Deutsch“ staat sterk onder den invloed van Dionysius. God, zoo zegt hij, is aller dingen wezen, en in zich zelf onveranderd en onbewegelijk. Hij beweegt en verandert alle andere dingen. Daar hebben wij den „onbeweeglijken beweging“ van den heiden Aristoteles. Het gedeelte of onvolkomene is datgene, wat uit dit volkomene is ontsprongen, evenals een glans of schijn, die uitvloeit uit de zon, of uit een licht.

Daar hebben wij de leer der emanatie.

Dit uitgevloede nu — dat is al het geschapene — heet creatuur en geen van deze gedeeltes is het volkomene. Het gedeelte is begrijpelijk, kenbaar en kan uitgesproken worden.

Maar het volkomene is voor alle creaturen als creaturen onbegrijpelijk, onuitspreekbaar, onkenbaar, als creatuur. Daarom noemt men het volkomene niet, want het is niets van dat alles. De creatuur als creatuur kan 't volkomene niet kennen, begrijpen, noemen, noch denken. Zal de mensch dus God kennen dan moet hij zich vrijmaken van al het creatuurlijke. God, die het hoogste goed is, wil zich voor niemand verbergen, als Hij slechts een aandachtige ziel vindt, die geheel gereinigd is van alle creaturen. Want voor zoo veel wij ons vrijmaken van het creatuur worden wij ontvankelijk voor den Schepper. En dit zou Paulus dan bedoelen, als hij zegt: als het volkomene komt, d.i. als het gekend wordt, zoo wordt het gedeelte, d.i. creatuurlijkheid, geschapenheid, ikheid, zelfheid, mijnheid, alles, versmaad en voor niets gehouden. En zoo gaat het voort.

Deze gedachte: het volkomene is niet te noemen, spreekt uit alle mystiek, die zoo hoog opgeeft van het zwijgen. Juist in dat zwijgen spreekt dan de ware verheffing onzer ziel tot God. God is nabij, zegt een dichter, dat alles in ons zwijge. Otto, de man van het numineuze, het „heilige“, roemt dan ook dat zwijgen. En ik hoorde er in radioredevoeringen ook zoo gevoelig van spreken.

Psalm 150, ja heel de Schrift, die zegt, dat al wat adem heeft God den Heere zal loven en prijzen, bestaat voor den mysticus niet.

Zien wij hier niet de echt satanische werking? God de Heere wil, dat Zijn schepsel Hem zal loven, dat de mensch heel den lof van alle schepsel Gode met groote blijdschap zal toebrengen. Daartoe geeft Hij den mensch den mond, de taal. Maar zegt de booze tot den ongelovige: vloek God, of negeer den Almachtige, tot de vrome kinderen Gods wordt gefluisterd: zwijg toch, want daarin nadert gij het dichtst tot God.

De Christus der Schriften is in heel dat werkje „Theologia Deutsch“ niet aanwezig. Er is wel de imitatio, d.i. de verloochening van onzen Heiland en Heer. En toch hoe vele duizenden werden door dit werkje verleid. En deze verleiding is er nog van allen kant.

Het trok onlangs mijn aandacht, dat in een der synodocratische bladen de oude onderscheiding: geen mysticisme, maar wel mystiek weer werd aangeprezen. Een onderscheiding, die eigenlijk niets zegt. De schrijver wees met instemming op het werk van den fijnen, doch niet gereformeerden auteur van het reeds door mij genoemde werk over de Mystiek, n.l. prof. Aalders. En hij zag blijkbaar niet hoe in dit werk de mystiek ten grond van alle geloof wordt gelegd, evenzeer als dit voorheen bij de ethischen als Chantepie de la Saussaye het geval was.

Dan ziet de hervormde emeritus-predikant ds D. A. Vorsten de dingen toch zuiverder.

Het is een zeer merkwaardig teken, dat deze predikant met den pater-jesuiet dr M. M. J. Smits van Waesberghe een groot werk uitgeeft, getiteld: Nederlandsche mystiek.

Ds Vorsten nu zegt, dat er in het Nederlandsche protestantisme weinig mystiek is. Daarin kon hij zich wel vergissen, helaas. Bij Rome echter, dus verklaart hij, neemt de mystiek een groote plaats in. Zij is daar zielsbehoefte, innerlijk leven.

De mystiek zal overal, waar ter wereld zij zich ook openbaart, altijd en overal, zoo gaat hij voort, het-

zelfde gelaat vertoonen. Het uiteindelijk doel van alle mystiek is de unio-mystica, de vereeniging der ziel met God, of, in het Oosten, met den oergrond van het leven. In het katholicisme worden voortgaande, Godzoekende zielen in een zó onzaglijke spanning gedreven, dat zij niets meer aanzien, en niet meer met de wereld der veelvuldige vormen en verschijningen verbonden zijn, maar dat zij voortgaan, machtig, ademloos, en met één vurig verlangen, de plaats te bereiken, waar zij de onveranderlijke, onbegrijpelijke en zalige versmelting met God zullen beleven. Dan zijn zij binnengetreden in eene zoo geheel eigen wereld van geestelijke ervaringen, dan zich bewust geworden van in te zijn gegaan in zoo diepe verborgenheden van de eigen ziel en zulke spanningen te beleven, die alleen maar kunnen worden verstaan door hen, die ze ondergaan. Zij kunnen er niet over spreken. Het is „namelooze verrukking“, „hemelsche bedwelming“, een „ver-zinken in heilige dwaasheid“.

Wie, die dicht bij de Schrift leven mag, ziet hier niet de satanische verleiding, die de bewogenheid der hel doet aanzien voor verrukking der eeuwige zaligheid.

Deze mystiek nu vindt ds Vorsten ook weer bij mevrouw Roland Holst en Boutens, om enkele namen te noemen.

Hij zegt, dat het den mysticus niet meer gaat om vergeving, of om verlost te worden van het kwelend bewustzijn der zonde. Want hij weet deze vergeving in de verbondenheid met God besloten. Het gaat hem om de loutering.

Ten slotte worden de oude mystieken: Ruysbroeck, Tauler, Jan Luiken en Ekkehart verheerlijkt. Het protestantisme, zoo wordt verklaard, moge het wel weten. De geschiedenis is ook Gods werk, Gods oordeel. En hierbij is niet van 't grootste belang, of een kerk een beetje ruimer wordt en een groter getal Christenen in zich kan opnemen, of een belijdenis wordt vernieuwd en eenigermate aan den nieuwen tijd wordt aangepast, en of groote groepen christenen zich aansluiten bij een wereldraad van kerken. Het eenige, dat van waarde is, dat is, of inderdaad de Geest Gods doorbreekt van uit de kerk van Christus tot het hart der wereld, of mensch en kerk alles willen prijsgeven, om in de verhoudingen dezer wereld God te dienen, en Hem alleen.

Wij mogen, zoo besluit ds Vorsten zijn betoog, alleen maar hopen en bidden, dat ook van uit het Nederlandsche protestantisme de wegen gevonden en betreden worden, die naar de diepte leiden, naar de diepten der mystiek en de Gods-aanschouwing, opdat ook hier een geestelijke vernieuwing openbaar moge worden, die deze verslagene en tot wanhoop gebrachte wereld tot zegen zal zijn en haar ziel zal doen ontwaken en zal doen leven in de „stiltten Gods“.

Zoo spreekt ook de ongelovige Engelsche schrijver Aldous Huxley in zijn „Grey Eminence“.

Ook dit alles behoeft geen commentaar. Wij willen nog nader zien hoe de waarschuwing „verabsoluteer niet“ feitelijk in dezelfde lijn ligt als deze aanbeveling van het „absolute“.

Met hartelijke groeten en heilbede, uw toegenegen
MARNIX.

PERSCHOUW

Scheurmakerij op Texel.

Ds H. v. Tongeren schreef in Geref. Kerkblad Overijssel en Gelderland:

Wanneer iemand een verre reis moet doen, brengt hij nog wel eens verhalen mee naar huis.

Vrolijke en sombere.

Maar het hier volgende is al heel somber.

In het dorp Oosterend op Texel staat een ten tijde van De Buskes opgetrokken kerkgebouw, waarin heden, ná de liquidatie van het „Hersteld Verband“ als groep, van tijd tot tijd de daar nog overgebleven gemeenschap vergadert, die bezig is zich zelfstandig op de H. V. basis te continueren onder de titel: „Vrije Geref. Kerk voorheen H. V.“.

In een Texels blad verscheen de aankondiging, dat de gemeenschap voornoemd d.d. 12 Dec. 1948 het Avondmaal hoopt te vieren.

Alles somber genoeg, maar toch ook weer gewoon. Maar heel verschrikkelijk wordt het, wanneer vervolgens de syn. predikant-in-volle-rechten Ds Middelloop van St. Pancras op het eiland arriveert, naar Oosterend koerst, de H. V. kerk binnengaat, daar des Heeren Heilig Avondmaal bedient en het Sacrament van de doop aan enkele kinderen. Een van de „doopvaders“ gerenommeerd vuur-en-vlam-lid van de P. van de A.

De synodoer, pastoor loci van Oosterend Ds M. N. de Wolf ondernaam dit stuk niet. Zolets loopt te veel in het oog. Hij beperkt zich tot het doorwandelen van zijn parochie met een stapel Roepers onder zijn arm, ter kwistige openbare uitlegging aan zijn gemeentelieden: „Dat moet je lezen“.

Felten die los naast elkaar staan? Welneen. Toen de classisgenoten Middelloop en De Wolf elkaar op die bewuste Zondag op straat de hand stonden te schudden was dat a.h.w. symbolisch.

Daar stonden twee mensen die zichzelf niet meer serieus kunnen nemen omdat ze de papieren van de Koning der Kerk niet meer serieus kunnen nemen, waarvan het, en in Assen-1926 en in Utrecht-1942 nog gold: Zijn Naam staat er onder en Zijn Kroon staat er boven.

Dat is zo vreselijk: Assen-'26 — met lied'ren en gebeden. Utrecht vanaf '42 idem.

De HEERE wilde het.

Om dan daarna te doen of er niets gebeurd is. Sacramenten bedienen in 'n.H.V. Kerk. Die mensen helpen om de kunst-van-de-dag te leren, over zonde heenpraten.

Oosterend — Oosterbeek — het is een hele trip, volgens de kaart. Maar hier liggen ze vlak bij elkaar. Want wat is Oosterbeek minder dan een poging om elkander te helpen langs bloedpapieren heen te praten — waaronder Gods Naam stond en Zijn Kroon ervoven, volgens het zeggen, en volgens het bidden en volgens het zingen en volgens het van het Avondmaal afhouden. Hier kan maar één ding helpen: het recht des Heeren HEEREN bedienen.

Het zeggen: Dit is GODS HEILIGE NAAM LASTEREN. Want de HEERE is niet ja en niet neen tegelijk. Zó alleen wordt de kerk gebouwd als wij roepers zijn van deze boodschap:

Geef Gode de eer,
Want onze God is een verterend vuur!

Kom, dr Ridderbos, dr Nauta, dr den Hartogh, dr Grosheide, u hebt het woord scheurmaker gebruikt. Mogen we u herinneren aan art. 3 der K.O.? Daar staat: „Het zal niemand..... geoorloofd zijn den dienst des Woords en der Sacramenten te betreden, zonder wettelijk daartoe beroepen te zijn. En wanneer iemand daar tegen doet en meermalen vermaand zijnde niet afstaat, zal de classis oordelen of men hem voor een scheurmaker verklaren of op eenige andere wijze straffen zal“. En hoe staat 't met het „kerkverband“? En met het „alles eerlijk en met orde“? En met het „erger dan vóór Assen“? K. S.

Er komt situatietekening.

Da J. J. Verleur schrijft in zijn kerkbode:

Weten we het nog, waar 't in 1942 tot 1944 om ging? Het is niet mijn bedoeling, deze vraag hier breed op te halen. Maar het is interessant en leerzaam, welk antwoord Ds J. H. Meuleman te Steenwijk, Syn. pred. aldaar, op deze vraag geeft, omdat hij het hoogst nodig vindt, elkaar daar weer eens aan te herinneren, terwijl hij verwerpt, wat „Oosterbeek“ daarvan zegt. Het „Geref. Weekblad“ van 4 Maart j.l. citeert een artikel van hem uit het „Geref. kerkblad voor Drente en Overijssel“.

Men kan zich slechts verbazen over wat in dit artikel wordt gezegd over verschillende leringen, die in onze kerken zouden zijn opgekomen en waar het dus in de leergeschieden om ging.

O.a. ging het in de leergeschieden volgens Ds M. om „de handhaving van de souvereiniteit van Gods genade ook in de leer van het Verbond. Om de vraag, of de beslissing uiteindelijk lag en ligt bij de mens met zijn geloof of ongelooft of bij de verkiesende en verwerpende God“.

Dus „ter handhaving van de souvereiniteit van Gods genade in de leer des Verbonds“ is uitgesproken, dat we „de kinderen des Verbonds hebben te houden voor wedergeboren en in Christus gehelligd, zolang het tegendeel niet blijkt“.

Want zou dat niet gehandhaafd en gebonden zijn — dan waren we in Remonstrantse wateren terecht gekomen, als zou de beslissing uiteindelijk liggen bij de mens met zijn geloof en ongelooft.

Daar ging het dus om, volgens Ds M., in de leergeschieden.

Onthoudt dus: er waren dwalingen.

Ketterijen.

Wie ze leerde, zegt hij niet. Het genade-verbond werd eenzijdig gepredikt ten koste van de uitverkiesing, zegt hij. Door wie dat gedaan werd, wordt niet gezegd. Dat er geen enkele aanklacht was tegen concrete dwalingen van concrete personen, schijnt niet ter zake te doen. „Iemand“ kwam, volgens Ds M., zover, dat hij de gehele wedergeboorte loochende. Maar omdat men „iemand“ moeilijk kan aanklagen en veroordelen, scheer je ze allemaal maar over diezelfde kam en veroordeelt ze allen, als ze niet aan deze uitspraak van 1942 gebonden willen zijn.

We stellen dus maar vast, (want daarom gaat het mij thans) de beschuldiging van ketterij wordt vandaag, Maart 1949, onverwakt gehandhaafd.

Alle formules, conferenties, stellingen en verzeeringen ten spijt.

Want — en nu laat ik Ds M. weer spreken: zelfs „als de Synoden onzer kerken 1905 zonder meer hadden opgeheven, hadden de Dordtse leerregels nog tussen ons gelegen“.

Te eng gebonden, Ds Schep?

Welneen, de belijdenis gehandhaafd tegenover valse leer.

Misschien heeft de Synodeuitspraak bij sommigen (onbedoeld, hoor!) de indruk gewekt te veel confessioneel te binden, Oosterbekers?

Welneen, de confessie was juist in geding.

Het ging om de belijdenis.

En om haar handhaving.

Ketterij is geconstateerd en bestreden, al weet nog vandaag niemand, wie die ketterijen leerde en al waren curatoren der Theol. Hogeschool over het dogmatisch onderwijs best tevreden — ze hadden niets dan lof.

Om ketterij zijn we tenslotte geoordeeld en gebannen.

Maar ook op kerkrechtelijk gebied vraagt Ds Meuleman: waar ging het om?

Welnu, hier hebt U het:

„Onze kerken stonden tenslotte voor de keuze: Handhaving van het gezag van de Heere Jezus Christus, zoals Hij dat door de kerkelijke vergaderingen uitoefent, of buigen voor dreigingen en voor de dictatuur van Prof. Schilder“.

Daar ging het dus om.

Christus of Schilder.

Daarom hadden de synoden het recht gehad, (volgens Ds M. dan) reeds veel eerder in te grijpen. Dat ze het niet deden, is slechts uiterste lankmoedigheid geweest jegens de kerk-scheurder en revolutionair Schilder.